MINISTER
ROLNICTWA I ROZWOJU WSI

Warszawa, 21 marca 2022 r.

Znak sprawy: DBD.pp.071.1.2022

Pan
Mateusz Sass
Przewodniczący Rady Powiatowej
Kujawsko-Pomorskiej Izby Rolniczej
w Tucholi

Dotyczy: wnioski radnych powiatowych Kujawsko-Pomorskiej Izby Rolniczej w związku z trudną sytuacją finansowa w rolnictwie.

Szanowny Panie Przewodniczący,

w związku z pismem L.dz./4/KPIR/2022 z dnia 11 lutego 2022r. w sprawie wniosków Rady Powiatowych Kujawsko-Pomorskiej Izby Rolniczej dotyczących trudnej sytuacji finansowej w rolnictwie, uprzejmie Pana informuję, co następuje.

Zgodnie z obowiązującymi przepisami rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 stycznia 2015 r. w sprawie szczegółowego zakresu i sposobów realizacji niektórych zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, o pomoc dla producentów świń, którym zagraża utrata płynności finansowej w związku z epidemią COVID – 19 są objęci producenci świń:

1) którzy w dniu 15 listopada 2021 r. prowadzili gospodarstwo, w którym były utrzymywane świnie;
2) którzy zgłosili do 15 kwietnia 2022 r., zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt, Agencji oznakowanie świń urodzonych od 15 listopada 2021 r. do 31 marca 2022 r., w swoim gospodarstwie rolnym.

Pomoc jest przyznawana w drodze decyzji kierownika biura powiatowego Agencji właściwego ze względu na miejsce zamieszkania albo siedzibę producenta świń, na

wniosek tego producenta świń złożony na formularzu opracowanym i udostępnionym przez Agencję na jej stronie internetowej w terminie do dnia 29 kwietnia 2022 r.

Wysokość pomocy wynosi 1000 zł do każdych 10 sztuk prosiąt urodzonych w gospodarstwie rolnym od 15 listopada 2021 r. do 31 marca 2022 r., których oznakowanie zostało zgłoszone do Agencji do 15 kwietnia 2022 r. Jednakże pomoc dla producenta świń będzie wypłacana wyłącznie do 5000 prosiąt tj. do kwoty 500.000 zł.

Przedstawiając powyższe należy podkreślić, że pomoc dla producentów loch, którym zagraża utrata płynności finansowej w związku z epidemią COVID – 19 została notyfikowana Komisji Europejskiej jako zgodna z Komunikatem Komisji Tymczasowe ramy środków pomocy państwa w celu wsparcia gospodarki w kontekście trwającej epidemii COVID-19. Pomoc zgodnie z aktualnym brzmieniem ww. komunikatu może być udzielana jedynie do 30 czerwca 2022 r.

Ponadto na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 27 stycznia 2015 r. w sprawie szczegółowego zakresu i sposobów realizacji niektórych zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, producenci świń, którzy zaprzestali produkcji w związku z obowiązującym zakazem utrzymywania w gospodarstwie świń lub ich wprowadzenia do gospodarstwa, wydanym w związku z wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń, mogą skorzystać z pomocy finansowej. Kwota pomocy stanowi iloczyn średniej rocznej liczby świń utrzymywanych w gospodarstwie w okresie 12 miesięcy poprzedzających miesiąc, w którym został wprowadzony zakaz (jednak nie więcej niż 200 sztuk dla jednego producenta świń) i kwoty 1 zł oraz liczby dni w danym roku kalendarzowym obowiązywania zakazu.
Należy podkreślić, maksymalną liczbę świń do której udzielana jest pomoc z 50 sztuk do 200 sztuk jak jednostkową pomoc z 0,36 zł do 1 zł podwyższono rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 4 stycznia 2022 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie szczegółowego zakresu i sposobów realizacji niektórych zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Pomoc w podwyższonej wysokości będzie mogła być udzielana pozytywnej decyzji KE o zgodności tego programu pomocy ze wspólnym rynkiem.

Ponadto producent świń, który w związku z obowiązującym zakazem utrzymywania w gospodarstwie świń lub ich wprowadzenia do gospodarstwa, wydanym w związku z wystąpieniem afrykańskiego pomoru świń, zaprzestał ich produkcji, będzie mógł skorzystać

z dopłat przez okres nie dłuższy niż 10 lat udzielanych do oprocentowania kredytów bankowych zaciągniętych na zakup:

a) nawozów mineralnych, środków ochrony roślin lub pasz,
b) kwalifikowanego materiału siewnego zbóż, rzepaku, kukurydzy, lnu, roślin motylkowych grubonasiennych i drobnonasiennych, rzepiku ozimego, gorczycy, traw, buraków cukrowych i pastewnych, sadzeniaków ziemniaka,
c) loszek, knurów i warchlaków, z wyłączeniem zakupu na eksport,
d) maszyn i urządzeń stanowiących wyposażenie chlewni,
e) maszyn służących do prowadzenia produkcji świń.

Kredytobiorca płaci oprocentowanie należne bankowi w wysokości 0,3 oprocentowania, jednak nie mniej niż 1% (obecnie ok. 1,7% w skali roku), a w pozostałej części jest ono płacone przez Agencję.

Wysokość udzielonego kredytu nie może przekroczyć:

a) 50 000 zł na siedzibę stada, w której w roku poprzedzającym rok wprowadzenia zakazu było utrzymywanych średniorocznie do 50 sztuk świń;
b) 100 000 zł na siedzibę stada, w której w roku poprzedzającym rok wprowadzenia zakazu było utrzymywanych średniorocznie powyżej 50 do 100 sztuk świń;
c) 500 000 zł na siedzibę stada, w której w roku poprzedzającym rok wprowadzenia zakazu było utrzymywanych średniorocznie powyżej 100 do 500 sztuk świń;
d) 800 000 zł na siedzibę stada, w której w roku poprzedzającym rok wprowadzenia zakazu było utrzymywanych średniorocznie powyżej 500 do 1000 sztuk świń;
e) 1 500 000 zł na siedzibę stada, w której w roku poprzedzającym rok wprowadzenia zakazu było utrzymywanych średniorocznie powyżej 1000 sztuk świń.

Pomoc ma charakter pomocy de minimis w rolnictwie i jest udzielana zgodnie z przepisami rozporządzenia Komisji (UE) nr 1408/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis w sektorze rolnym oraz przepisami o postępowaniu w sprawach dotyczących pomocy publicznej. Pomoc jest realizowana w ramach limitu pomocy w planie finansowym ARiMR na dopłaty do kredytów preferencyjnych.

W Polsce po raz pierwszy w 2020 r. w ramach PROW 2014-2020 uruchomione zostało działanie Dobrostan zwierząt. Działanie to polega na rekompensowaniu rolnikowi kosztów związanych z utrzymywaniem zwierząt z zastosowaniem podwyższonych standardów, czyli wykraczających ponad odpowiednie obowiązkowe normy wynikające z powszechnie obowiązującego prawa. Od 2020 r. o wsparcie finansowe w ramach działania Dobrostan zwierząt PROW 2014-2020 mogli ubiegać się rolnicy utrzymujący w warunkach podwyższonego dobrostanu m.in. świnie - lochy i tuczniki.

Realizacja wariantu dotyczącego dobrostanu loch - zwiększona powierzchnia w budynkach polega na zapewnieniu powierzchni bytowej przypadającej na jedną lochę, zwiększonej o co najmniej 20%, w stosunku do minimalnej powierzchni, wymaganej na podstawie obowiązujących standardów w tym zakresie. Ponadto, wszystkie lochy w gospodarstwie rolnym są indywidualnie oznakowane i zarejestrowane zgodnie z przepisami o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt. Stawka płatności do lochy wynosi 301 zł/szt. rocznie.

Zobowiązania w ramach działania Dobrostan zwierząt PROW 2014-2020 są rocznymi, z możliwością kontynuacji w kolejnych latach. Płatności w ramach zobowiązania naliczane są proporcjonalnie do długości przebywania lochy w gospodarstwie realizującym działanie.

Nabór wniosków o przyznanie płatności dobrostanowych prowadzony jest łącznie z naborem wniosków o przyznanie płatności bezpośrednich i płatności obszarowych PROW 2014-2020, czyli co do zasady w terminie 15 marca – 15 maja.

W ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR) planuje się kontynuowanie wsparcia w ramach ekoschematu - Dobrostan zwierząt (I filar WPR), w tym m.in. do świń (loch i tuczników). Planuje się, że warunki w odniesieniu do loch będą co do zasady takie same jak w ramach działania Dobrostan zwierząt PROW 2014-2020 z tym, że stawka płatności zostanie podwyższona do 335 zł/szt.

W ramach PROW 2014-2020, w Działaniu rolno-środowiskowo-klimatycznym (DRŚK) wsparcie w sektorze świń jest realizowane w *Pakiecie 7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie*, w którym możliwe jest uzyskanie wsparcia do samic określonych ras świń (puławska, złotnicka biała i złotnicka pstra) objętych programem ochrony zasobów genetycznych prowadzonym przez Instytut Zootechniki – Państwowy Instytut Badawczy.

Wsparcie to jest przyznawane do loch zakwalifikowanych do Programu ochrony, jeżeli ich liczba w stadzie wynosi co najmniej: 10 loch rasy puławskiej, 8 loch rasy złotnickiej białej, a w przypadku stada objętego programem ochrony zasobów genetycznych przed dniem 1 stycznia 2006 r. – 6 loch, 8 loch rasy złotnickiej pstrej, a w przypadku stada objętego programem ochrony zasobów genetycznych przed dniem 1 stycznia 2006 r. – 3 lochy. Płatność można uzyskać maksymalnie do: 70 loch stada podstawowego świń rasy puławskiej, 100 loch stada podstawowego świń rasy złotnickiej białej, 100 loch stada podstawowego świń rasy złotnickiej pstrej.
Wsparcie wypłacane jest corocznie przez okres 5-letniego zobowiązania do zwierząt ras lokalnych utrzymywanych przez okres od dnia 15 marca roku, w którym został złożony wniosek o przyznanie pierwszej płatności rolno-środowiskowo-klimatycznej do dnia 15 marca roku następnego. Stawka płatności wynosi 1140 zł/szt.
Nabór wniosków o przyznanie płatności rolno-środowiskowo-klimatycznych prowadzony jest łącznie z naborem wniosków o przyznanie płatności bezpośrednich i innych płatności obszarowych PROW 2014-2020, czyli co do zasady w terminie 15 marca – 15 maja.

Również w PS WPR, w II filarze, przewidziano interwencję *Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie*, która będzie w dużej mierze kontynuacją obecnego Pakietu 7. Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie DRŚK PROW 2014-2020. Celem projektowanej interwencji jest zachowanie i gospodarcze wykorzystanie zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich poprzez wsparcie hodowli ras zachowawczych, w tym m.in. świń. Pomoc przyznawana będzie rolnikom realizującym programy ochrony zasobów genetycznych, które są kierowane przez Instytut Zootechniki - Państwowy Instytut Badawczy i będą obejmowały świnie ras: puławskie, złotnickie białe i złotnickie pstre.

Zgodnie z projektowaną interwencją, płatności będą dotyczyły ras zachowawczych objętych odpowiednim programem ochrony, zaś minimalne wielkości stad zwierząt, jakie będą mogły być objęte pomocą zostaną określone w przepisach krajowych.
Płatność przyznawana będzie do sztuki zwierzęcia objętego 5-letnim zobowiązaniem, według stawki wyliczonej na podstawie utraconych dochodów i dodatkowo poniesionych kosztów wynikających z realizacji zobowiązania.
Wsparcie przyznawane będzie corocznie przez okres 5 letniego zobowiązania. Przewiduje się, że stawka płatności w ramach interwencji *Zachowanie zagrożonych zasobów*

genetycznych zwierząt w rolnictwie PS WPR dla wariantu 4. Zachowanie lokalnych ras świń będzie wynosić - 1335 zł/szt.

W Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi w ramach Zintegrowanego Systemu Rolniczej Informacji Rynkowej (ZSRIR) prowadzony jest bieżący monitoring cen zakupu świń rzeźnych niezależnie od prowadzonego systemu chowu. Informacje o średnich cenach świń w Polsce dla poszczególnych klas wg systemu klasyfikacji poubojowej tusz SEUROP są dostępne na stronie internetowej MRIRW – publikowane są w formie biuletynów informacyjnych dla rynku mięsa wieprzowego w każdy czwartek i zawierają dane dotyczące cen z poprzedniego tygodnia.
W przypadku analizy kosztów produkcji Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi korzysta z opracowań i ekspertyz wykonywanych na zlecenie przez Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej PIB, który wykorzystuje na takie potrzeby m.in. dane gromadzone w polskim FADN.
Jednocześnie uprzejmie informuję, że w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi analizowane są obecnie możliwości wdrożenia dodatkowych rozwiązań dotyczących poprawy funkcjonowania łańcucha dostaw. W tym zakresie analizowane są rozwiązania prawne wprowadzone w innych państwach członkowskich (np. w Hiszpanii), które odnoszą się do kwestii uwzględniania w umowach podpisywanych w łańcuchu dostaw kosztów produkcji poniesionych przez dostawcę danego produktu.

Zgodnie z przepisami UE[2] , płatności w ramach działania Dobrostan zwierząt PROW 2014-2020 mogą obejmować jedynie dodatkowe koszty i utracone dochody wynikające z podjętych zobowiązań dobrostanowych, a więc wynikające z realizowanych wymogów działania. Kalkulacja płatności musi zostać przygotowana przez podmiot funkcjonalnie niezależny od organów odpowiedzialnych za realizację PROW 2014-2020 oraz posiadający odpowiednią wiedzę fachową, który przeprowadza obliczenia. W przypadku działania Dobrostan zwierząt PROW 2014-2020 takim podmiotem jest Instytut Zootechniki-PIB, który dokonał kalkulacji płatności dobrostanowych.
Z przygotowanych przez Instytut kalkulacji wynika, że dodatkowe koszty i utracone dochody w wyniku podjętych zobowiązań w odniesieniu do loch kształtują się na poziomie zaproponowanych stawek płatności. Należy mieć tu na względzie, że stawki płatności dobrostanowych nie są płatnościami mającymi na celu np. pomoc dla hodowców w sytuacji występowania ASF, a obejmują zgodnie z przepisami UE koszty związane z podwyższonym

dobrostanem zwierząt czyli w przypadku loch - koszty związane z zapewnieniem zwierzętom zwiększonej powierzchni bytowej.
Analogiczne zasady dotyczące ustalania stawek płatności dobrostanowych odnoszą się również do planowanej do realizacji w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 (PS WPR) interwencji dotyczącej dobrostanu zwierząt.

Odnosząc się do kwestii zgłoszeń do UOKIK niewłaściwych zachowań podmiotów w łańcuchu dostaw uprzejmie informuję, że Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi wszelkie informacje kierowane do resortu w tym zakresie przekazuje do UOKIK w celu podjęcia przez Urząd stosownych działań na podstawie obowiązujących przepisów prawnych.
Poprawa warunków funkcjonowania rynku rolno-spożywczego stanowi jeden z priorytetów działań Prezesa UOKiK, a sytuacja na rynku jest na bieżąco monitorowana pod kątem możliwości podjęcia przez Prezesa Urzędu czynności, zarówno na podstawie ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2021, poz. 275, jak również ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwemu wykorzystywaniu przewagi kontraktowej w obrocie produktami rolnymi i spożywczymi (t.j. Dz. U. z 2020 r., poz. 1213). Istotnym źródłem wiedzy pozwalającym podejmować interwencje w tym zakresie są sygnały przedsiębiorców, rolników i reprezentujących ich organizacji. UOKIK podkreśla, że informacje te powinny obejmować dane identyfikujące przedsiębiorcę/przedsiębiorców, którym zarzuca się podejmowanie antykonkurencyjnych praktyk, co pozwala ukierunkować działania Prezesa UOKiK na skonkretyzowane zachowanie określonych uczestników rynku i przeprowadzić szczegółową analizę w kontekście zasadności podjęcia antymonopolowej interwencji.

Jednocześnie należy pamiętać, że zawiadomienie w sprawie podejrzenia stosowania praktyk nieuczciwie wykorzystujących przewagę kontraktową może złożyć każdy kto posiada wiedzę na temat takich praktyk, nie tylko dostawca lub nabywca produktów rolnych i spożywczych. Takie zawiadomienie można zgłosić anonimowo:

- pisemnie na adres:
  Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów
  Departament Przewagi Kontraktowej
  plac Powstańców Warszawy 1, 00-950 Warszawa
- za pomocą systemu ePUAP**:**
- na e-mail: przewaga@uokik.gov.pl

- bezpośrednio ze strony internetowej UOKIK na formularz online: https://ankieta.uokik.gov.pl/formularz-przewaga-kontraktowa

Jednocześnie uprzejmie informuję, że na rynku wieprzowiny UOKIK podjął w ostatnim czasie szereg działań ukierunkowanych na kontrolę praktyk podejmowanych przez podmioty funkcjonujące na tym rynku. Należy wymienić m.in. kontrole przedsiębiorców przeprowadzone w związku z informacjami o możliwym odmawianiu przyjmowania dostaw zdrowego mięsa pochodzącego ze stref występowania afrykańskiego pomoru świń czy wszczęcie postępowań w sprawie praktyk nieuczciwie wykorzystujących przewagę kontraktową w ramach tzw. tuczu kontraktowego. UOKIK prowadzi również badanie rynku skupu trzody chlewnej, obejmujące określenie jego struktury i stopnia koncentracji.

Minimalne wymagania w zakresie utrzymywania świń są określone w rozdziale 3 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej[5].

Rozporządzenie to nie różnicuje wymagań w zakresie utrzymywania świń w zależności od liczby ich utrzymywania, z wyjątkiem zawartym w § 19 ust. 6, zgodnie z którym w przypadku, gdy w gospodarstwie utrzymuje się mniej niż 10 sztuk loch lub loszek od 4. tygodnia po pokryciu do tygodnia przed przewidywanym terminem proszenia, można je utrzymywać pojedynczo.

Z uwagi na fakt, że ww. wymagania wynikają z konieczności implementacji przepisów dyrektywy Rady 2008/120/WE[6], nie ma obecnie możliwości zmniejszenia wymagań w zakresie utrzymywania świń w gospodarstwach do 10 sztuk świń. Należy ponadto zauważyć, że poruszane przepisy w sprawie RHD odnoszą się do żywności produkowanej w całości lub części z własnej uprawy, chowu, hodowli podmiotu i tym samym nie mają zastosowania w odniesieniu do warunków utrzymywania zwierząt w gospodarstwach.

W odniesieniu do przepisów dotyczących bezpieczeństwa żywności Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi wprowadziło już obniżone wymagania z zakresu higieny dla podmiotów prowadzących produkcję i sprzedaż żywności pochodzenia zwierzęcego, w tym wieprzowiny, na małą skalę. Wykorzystując możliwości jakie daje prawo żywnościowe Unii Europejskiej opracowano akty prawa krajowego wprowadzające ułatwienia dla polskich rolników prowadzących produkcję na małą skalę, na lokalny rynek, m. in. mięsa wieprzowego. Prace w zakresie wprowadzania uproszczeń i ułatwień dla rolników

produkujących żywność w gospodarstwach rolnych, są i będą kontynuowane w Ministerstwie m.in. w oparciu o wnioski organizacji działających na rzecz rolnictwa.

W aktualnym stanie prawnym produkcja wieprzowiny w gospodarstwach rolnych i jej zbywanie bezpośrednio konsumentom, z wykorzystaniem możliwych do wdrożenia w krajowym porządku prawnym uproszczonych wymagań sanitarno – higienicznych, może się odbywać w ramach następujących form działalności: rolniczy handel detaliczny (RHD), działalność marginalna, lokalna i ograniczona (MLO) oraz handel detaliczny.

W ramach RHD, który jest jedną z form handlu detalicznego, można wprowadzać na rynek, co do zasady, każdego rodzaju żywność. Można prowadzić produkcję, w tym przetwarzanie żywności i jej sprzedaż zarówno konsumentom, jak i lokalnym zakładom prowadzącym handel detaliczny z przeznaczeniem dla konsumenta, takim jak np. sklepy, stołówki, restauracje. Warunkiem jest to, że co najmniej jeden składnik takiej żywności musi pochodzić w całości z własnej uprawy, hodowli lub chowu danego podmiotu, a sprzedaż odbywa się z zachowaniem limitu przychodów z takiej sprzedaży do kwoty 100 000 zł, o ile producent chce korzystać z preferencji podatkowych. Ponadto sprzedaż konsumentom końcowym nie jest ograniczona ilościowo, natomiast dostawy żywności do ww. zakładów powinny odbywać się z zachowaniem limitów wskazanych w przepisach krajowych[7].

W ramach działalności MLO rolnicy mogą prowadzić produkcję produktów pochodzenia zwierzęcego (poddanych obróbce lub przetworzeniu) takich jak np. surowe wyroby mięsne, mięso mielone, produkty mięsne, gotowe posiłki/potrawy, jak również mogą prowadzić rozbiór i sprzedaż świeżego mięsa m. in. wieprzowego. Surowce/produkty pochodzenia zwierzęcego przeznaczone do obróbki lub przetwarzania w ramach tej działalności mogą pochodzić z własnych gospodarstw rolników prowadzących taką działalność, jak również z innych gospodarstw. Jednym z ważniejszych warunków uznania działalności MLO jest warunek prowadzenia przez podmiot prowadzący taką działalność sprzedaży wyprodukowanej żywności zarówno konsumentom, jak i lokalnym zakładom prowadzących handel detaliczny z przeznaczeniem dla konsumenta, np. sklepom, stołówkom, restauracjom. Sprzedaż produktów konsumentom końcowym, np. w miejscu przyległym do miejsca produkcji, we własnym sklepie, nie jest ograniczona ilościowo, natomiast wielkość dostaw do ww. zakładów jest ograniczona ilościowo[8].

W ramach handlu detalicznego można wprowadzać na rynek każdego rodzaju żywność. Możliwa jest produkcja żywności, jej przetwarzanie i sprzedaż, lecz wyłącznie konsumentom. Działalność ta jest nadzorowana pod względem bezpieczeństwa żywności przez Państwową Inspekcję Sanitarną podległą Ministrowi Zdrowia.

Ponadto, należy podkreślić, że zgodnie z przepisami prawa żywnościowego, ubój zwierząt gospodarskich kopytnych, w tym świń, przeprowadzany w celu wprowadzenia na rynek pozyskanego mięsa, powinien odbywać się, co do zasady, w zatwierdzonej rzeźni. W związku z tym, producenci świń, którzy zamierzają ubijać zwierzęta w miejscu ich pochodzenia lub przeprowadzać dalszy rozbiór pozyskanego mięsa, w celu wprowadzenia go na rynek, mogą rozważyć założenie własnej rzeźni, np. rzeźni o małej zdolności produkcyjnej położonej na terenie gospodarstwa.

Polscy hodowcy świń mogą obecnie korzystać z wielu ułatwień, tj. pewnego rodzaju odstępstw od przepisów unijnych z zakresu bezpieczeństwa żywności – krajowych środków dostosowujących, wspierających rozwój lokalnych przedsiębiorstw, określonych w przepisach krajowych[9] dla:

- rzeźni o małej zdolności produkcyjnej, położonych na terenie gospodarstw, tzw. „rzeźni rolniczych", lub
- innych rzeźni o małej zdolności produkcyjnej, lub
- zakładów o małej zdolności produkcyjnej prowadzących rozbiór mięsa lub produkcję mięsa mielonego lub surowych wyrobów mięsnych, lub
- zakładów produkujących żywność tradycyjną pochodzenia zwierzęcego.

Ministerstwo pragnie zwrócić szczególną uwagę na przepisy krajowe ustanawiające uproszczenia strukturalne dla rzeźni rolniczych, które weszły w życie w 2020 r. Przepisy te wdrożyły krajowe środki dostosowujące do przepisów UE w zakresie konstrukcji, rozplanowania i wyposażenia zakładów dla tego typu rzeźni. W przepisach tych określono mniej restrykcyjne niż w przepisach UE wymogi dotyczące np. liczby pomieszczeń w rzeźni i czynności, jakie mogą być wykonywane w tych pomieszczeniach, sposobu i miejsca przechowywania mięsa pakowanego i niepakowanego pozyskanego w wyniku rozbioru, szatni/miejsc zmiany odzieży i obuwia dla pracowników rzeźni, systemu urządzeń do odkażania narzędzi, itd. Rzeźnie rolnicze mogą składać się nawet z jednego pomieszczenia. Podmioty prowadzące rzeźnie rolnicze mogą zbywać pozyskane w nich mięso innym podmiotom lub zakładom, bez ograniczeń obszarowych, a także wprowadzać je na rynek lub wykorzystać do produkcji żywności w ramach innych form działalności, prowadzonych przez te podmioty, jak np. RHD, działalność MLO, czy zakład przetwórstwa mięsa. Ponadto mogą dokonywać uboju zwierząt innych podmiotów, utrzymujących zwierzęta w tym samym powiecie lub powiatach sąsiednich, w ramach tzw. „uboju usługowego".

Szczegółowe informacje na temat przepisów prawa żywnościowego dotyczących ww. rolniczego handlu detalicznego, działalności MLO oraz rzeźni o małej zdolności produkcyjnej, położonych na terenie gospodarstw, są udostępnione na stronie internetowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi: https://www.gov.pl/web/rolnictwo/akualnosci, a także na stronie internetowej Głównego Inspektoratu Weterynarii: https://www.wetgiw.gov.pl/nadzor-weterynaryjny/zywnosc-pochodzenia-zwierzecego.

Na stronie internetowej GIW: https://www.wetgiw.gov.pl/nadzor-weterynaryjny/rzeznie-rolnicze dostępny jest również poradnik dla rolników zawierający m.in. informacje na temat procesu zatwierdzania rzeźni rolniczych w organach Inspekcji Weterynaryjnej pt. „Wymagania weterynaryjne przy prowadzeniu rzeźni rolniczej. Informacja dla rolników". Natomiast informacji na temat przepisów prawa żywnościowego odnoszących się do handlu detalicznego można zasięgnąć w Głównym Inspektoracie Sanitarnym lub w powiatowej stacji sanitarno-epidemiologicznej.

Dodatkowo, należy podkreślić, że 9 września 2021r. weszły w życie nowe przepisy UE , obowiązujące wprost we wszystkich państwach członkowskich UE[10], które regulują kwestię uboju w gospodarstwie pochodzenia, m.in. świń, innego niż ubój z konieczności. Zgodnie z tymi przepisami, dopuszcza się przeprowadzenie uboju w gospodarstwie niewielkiej liczby zwierząt (w przypadku świń – 6 sztuk) za zgodą właściwego organu (w Polsce organem tym jest właściwy powiatowy lekarz weterynarii). Taki ubój, którego celem jest wprowadzenie pozyskanego mięsa na rynek, powinien być przeprowadzony przy wykorzystaniu jednostki mobilnej, należącej do podmiotu prowadzącego zatwierdzoną rzeźnię stacjonarną i pod warunkiem spełnienia określonych wymogów, m.in. gdy zwierząt nie można transportować do rzeźni ze względu na zagrożenie dla obsługi i celem uniknięcia wszelkich obrażeń u tych zwierząt podczas transportu.

W ramach instrumentu wsparcia „Restrukturyzacja małych gospodarstw" PROW 2014-2020 pomoc jest skierowana do gospodarstw o wielkości ekonomicznej mniejszej niż 13 tys. euro, w których prowadzi się działalność rolniczą w celach zarobkowych. Pomoc przyznaje się na operację obejmującą restrukturyzację gospodarstwa w zakresie produkcji żywnościowych lub nieżywnościowych produktów rolnych - w tym w zakresie produkcji trzody chlewnej (nie wprowadzono wymogu dot. prowadzenia tej produkcji w określony sposób, z zastrzeżeniem, że powinna ona być prowadzona zgodnie z obowiązującymi warunkami weterynaryjnymi), lub przygotowania do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie. Oznacza to więc, że także rolnicy prowadzący produkcję w cyklu zamkniętym mogą skorzystać ze wsparcia.

Pomoc ma formę premii w wysokości 60 tys. zł i wypłacana jest w dwóch ratach. Warunkiem wypłaty drugiej raty pomocy jest m. in. prawidłowa realizacja biznesplanu dotyczącego restrukturyzacji gospodarstwa. Biznesplan powinien zawierać koncepcję restrukturyzacji gospodarstwa, czyli przewidywać zmiany w gospodarstwie, które mają na celu poprawę jego konkurencyjności i zwiększenie rentowności poprzez wzrost wielkości ekonomicznej gospodarstwa, w szczególności w wyniku zmiany profilu prowadzonej produkcji rolnej.
Należy podkreślić, że premia może być przeznaczona m. in. na zakup środków trwałych związanych z przewidzianą w biznesplanie produkcją rolną lub przygotowywaniem do sprzedaży produktów rolnych wytwarzanych w gospodarstwie, w tym m. in. na zakup stada podstawowego zwierząt, sprzętu, wyposażenia, jak również realizację inwestycji budowlanych.
Beneficjenci „Restrukturyzacji małych gospodarstw" zobowiązują się przede wszystkim do prowadzenia działalności rolniczej w gospodarstwie (którego rozwoju dotyczy biznesplan) co najmniej do dnia upływu 5 lat od dnia wypłaty pierwszej raty pomocy oraz realizacji biznesplanu, w wyniku czego powinien nastąpić wzrost wielkości ekonomicznej gospodarstwa do poziomu co najmniej 10 tys. euro i co najmniej o 20% w stosunku do wielkości wyjściowej. Poza tym są zobowiązani do prowadzenia ewidencji przychodów i rozchodów w gospodarstwie.

Ze skutkiem od 2017 r. w Polsce wprowadzone zostały zmiany w zasadach przyznawania pomocy związanej z produkcją do roślin wysokobiałkowych. Mianowicie, w miejsce płatności do roślin wysokobiałkowych wprowadzono dwie odrębne formy wsparcia: płatność do roślin strączkowych na ziarno oraz płatność do roślin pastewnych. Celem tych zmian jest sprzyjanie rozwojowi bardziej konkurencyjnej bazy surowcowej do produkcji pasz.

Obie ww. płatności ukierunkowane są na dostarczanie surowca do produkcji pasz poprzez: warunek zbioru ziarna (w podsektorze roślin strączkowych) oraz wyłączenie ze wsparcia upraw przeznaczonych na zielony nawóz (w podsektorze roślin pastewnych). Płatnościami nie są zatem objęte uprawy, których celem nie jest produkcja pasz.

Płatność do roślin strączkowych na ziarno przysługuje do powierzchni upraw bobiku, grochu siewnego (w tym peluszki, z wyłączeniem grochu siewnego cukrowego i grochu siewnego łuskowego), łubinu białego, łubinu wąskolistnego, łubinu żółtego oraz soi zwyczajnej — również w przypadku upraw tych roślin w formie mieszanek. Płatnością objęte są zatem

uprawy najważniejszych roślin strączkowych, które mają istotne znaczenie jako komponent do produkcji pasz treściwych. Do roku 2020 płatność miała charakter degresywny — wyższa stawka była do pierwszych 75 ha upraw w gospodarstwie, niższa do powierzchni powyżej 75 ha. Ta degresywność została zniesiona ze skutkiem od roku 2021.

Z kolei płatność do roślin pastewnych przysługuje do powierzchni upraw esparcety siewnej, koniczyny czerwonej, koniczyny białej, koniczyny białoróżowej, koniczyny perskiej, koniczyny krwistoczerwonej, komonicy zwyczajnej, lędźwianu, lucerny siewnej, lucerny mieszańcowej, lucerny chmielowej, nostrzyka białego, seradeli uprawnej, wyki kosmatej oraz wyki siewnej — również w przypadku upraw tych roślin w formie mieszanek oraz w przypadku upraw tych roślin w formie mieszanek z ww. roślinami strączkowymi. W przypadku wyki siewnej i wyki kosmatej płatność przysługuje także do upraw tych roślin z rośliną podporową. Płatnością może być objęte nie więcej niż 75 ha upraw w gospodarstwie.
Ww. wsparcie będzie kontynuowane również w ramach PS WPR.

Jednocześnie pragnę poinformować, że w PS WPR skierowanym do zatwierdzenia przez Komisję Europejską zaproponowano, aby pula środków finansowych na sektor roślin strączkowych na ziarno wyniosła ok. 324,3 mln EUR, a więc o ok. 69,4 mln EUR więcej w porównaniu do okresu 2018-2022.

Zwiększenie puli środków może skutkować zwiększeniem stawki tego wsparcia. Należy jednak podkreślić, że w przypadku płatności bezpośrednich, w tym płatności do roślin strączkowych na ziarno, stawka płatności obliczana jest jako iloraz rocznej koperty finansowej przeznaczonej na daną płatność i powierzchni uprawy (ew. liczby sztuk zwierząt) kwalifikującej się do przyznania tej płatności w danym roku.

W ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW 2014-2020) możliwe jest wsparcie na operacje typu "Inwestycje odtwarzające potencjał produkcji rolnej" w ramach poddziałania 5.2 "Wsparcie inwestycji w odtwarzanie gruntów rolnych i przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof". O przyznanie takiego wsparcia mogą starać się m.in. rolnicy, którym powiatowy lekarz weterynarii nakazał, w drodze decyzji, zabicie świń lub zniszczenie zwłok świń w celu zwalczania ASF.

W takim przypadku, wsparcie może dotyczyć inwestycji, zgodnych z katalogiem kosztów kwalifikowalnych, określonych w rozporządzeniu wykonawczym MRiRW, **innych niż związane z produkcją świń**.

Maksymalna kwota wsparcia**,** jaką może otrzymać rolnik na *„Inwestycje odtwarzające potencjał produkcji rolnej"* w całym okresie realizacji PROW 2014-2020, wynosi 300 tys. zł, z tym że nie może przekroczyć ona poziomu 80% kosztów kwalifikowalnych.
Nabór wniosków w poddziałaniu 5.2 jest „naborem ciągłym" i trwa od 3 stycznia do 30 grudnia 2022 r.

W przypadku poddziałania 5.1 „Wsparcie inwestycji w środki zapobiegawcze, których celem jest ograniczenie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof" objętego PROW 2014-2020, beneficjent, któremu wypłacono wsparcie ze środków publicznych jest zobowiązany korzystać z inwestycji zgodnie z przeznaczeniem i prowadzić produkcję, której służyła realizacja operacji w okresie 5 lat od wypłacenia mu płatności końcowej.

W przypadku działania siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności beneficjent PROW 2014–2020 może nie zwracać wypłaconej mu pomocy. Organ przyznający pomoc podejmuje decyzje dotyczące siły wyższej i nadzwyczajnych okoliczności indywidualnie dla każdego przypadku na podstawie odpowiednich dowodów oraz stosując pojęcie siły wyższej w świetle prawa Unii Europejskiej dotyczącego rolnictwa.

W przepisach rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013, wymienione zostały przypadki, które mogą zostać uznane jako „siła wyższa" i „nadzwyczajne okoliczności".

„Siła wyższa" i „nadzwyczajne okoliczności" mogą zostać uznane w szczególności w następujących przypadkach:

1) śmierć beneficjenta;
2) długoterminowa niezdolność beneficjenta do wykonywania zawodu;
3) poważna klęska żywiołowa powodująca duże szkody w gospodarstwie rolnym;
4) zniszczenie w wyniku wypadku budynków inwentarskich w gospodarstwie rolnym;

5) choroba epizootyczna lub choroba roślin dotykająca, odpowiednio, cały inwentarz żywy lub uprawy należące do beneficjenta lub część tego inwentarza lub upraw;
6) wywłaszczenie całego lub dużej części gospodarstwa rolnego, jeśli takiego wywłaszczenia nie można było przewidzieć w momencie zawierania umowy o przyznaniu pomocy.

Powyżej wymienione przypadki, które mogą zostać uznane za siłę wyższą lub nadzwyczajne okoliczności, są przykładowe i nie stanowią katalogu zamkniętego przypadków. ARiMR, może uznać inne niż ww. zdarzenie za przypadek siły wyższej lub nadzwyczajnych okoliczności (stosując pojęcie siły wyższej w świetle prawa UE dotyczącego rolnictwa, w tym orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości).

Nie wymaganie zwrotu całości albo części wypłaconej pomocy możliwe jest jedynie w przypadku działania siły wyższej lub wystąpienia nadzwyczajnych okoliczności. Ww. zasada ma zastosowanie we wszystkich instrumentach wsparcia dotyczących rozwoju obszarów wiejskich PROW 2014–2020 (m.in. „Modernizacja gospodarstw rolnych", „Inwestycje zapobiegające zniszczeniu potencjału produkcji rolnej"). Przypadki siły wyższej zgłasza się właściwemu organowi wraz z odpowiednimi dowodami wymaganymi przez właściwy organ, w ciągu 15 dni roboczych od dnia, w którym beneficjent lub upoważniona przez niego osoba są w stanie dokonać tej czynności.

Jednym ze zobowiązań beneficjenta korzystającego z pomocy na inwestycje w gospodarstwie rolnym jest prowadzenie działalności związanej z przyznaną pomocą (np. produkcji trzody chlewnej, prosiąt), której służyła realizacja operacji lub której prowadzenie stanowiło warunek przyznania pomocy. Objęcie siedziby stada obszarem zapowietrzonym lub zagrożonym, lub z ograniczeniami III i II (strefa czerwona i różowa) w związku z występowaniem ASF jest uwzględniane przez ARiMR przy badaniu przyczyn braku możliwości realizacji zobowiązań beneficjenta PROW 2014–2020, w tym m.in. zobowiązania do prowadzenia produkcji o określonej skali. Przypadki są rozpatrywane indywidualnie – na wniosek beneficjenta złożony w terminie wynikającym z przepisów UE. Na stronie ARiMR w zakładce Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014–2020 zawarta jest „Informacja o możliwości ubiegania się o czasowe zawieszenie zobowiązania dotyczącego prowadzenia produkcji trzody chlewnej w związku z wystąpieniem ASF" wraz z wnioskiem o zwolnienie ze zobowiązań w związku z wystąpieniem siły wyższej lub

nadzwyczajnych okoliczności (https://www.gov.pl/web/arimr/informacja-o-mozliwosciubiegania-sie-o-czasowe-zawieszenie-zobowiazania-dotyczacego-prowadzenia-produkcjitrzody- chlewnej-w-zwiazku-z-wystapieniem-asf).

Odnośnie obowiązku dodatkowego oznakowania świń nałożonego przepisami ustawy o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt[11], uprzejmie informuję, że obowiązek ten został wprowadzony w związku z raportem z audytu w celu dokonania oceny skuteczności systemów identyfikacji i rejestracji bydła, małych przeżuwaczy i świń, przeprowadzonego w Polsce w dniach 18 - 26 stycznia 2016 r. przez Biuro Żywności i Weterynarii (FVO) Komisji Europejskiej. Raport ten wskazał m. in., że przepisy ustawy o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (7) w zakresie identyfikacji świń były niezgodne z wymogami art. 5 ust. 2 dyrektywy Rady 2008/71/WE[12], ponieważ nie nakazywały dodatkowego oznakowania świń numerem siedziby stada, z której są wprowadzane do obrotu lub handlu, jeżeli jest to inna siedziba stada niż ta, w której się urodziły. W związku z powyższym w celu prawidłowego wdrożenia ww. dyrektywy, przepisy ustawy o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt[13] zostały odpowiednio zmienione.

Z poważaniem
z up. Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Ryszard Bartosik
Sekretarz Stanu
/podpisano elektronicznie/

Podstawa prawna:

1. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 27 stycznia 2015 r. w sprawie szczegółowego zakresu i sposobów realizacji niektórych zadań Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz. U. poz. 187, z późn. zm.).
2. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) NR 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz.U. L 347 z 20.12.2013, s. 487 z późn.zm.)
3. Rozporządzenie Komisji (UE) nr 702/2014 z dnia 25 czerwca 2014 r. uznającego niektóre kategorie pomocy w sektorach rolnym i leśnym oraz na obszarach wiejskich za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE L 193 z 01.07.2014, str. 1, z późn. zm.)
4. Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) 2021/605 z dnia 7 kwietnia 2021 r. ustanawiające szczególne środki zwalczania afrykańskiego pomoru świń (Dz. Urz. UE L 129 z 15.04.2021 r., str. 1 z późn. zm.).
5. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie wymagań i sposobu postępowania przy utrzymywaniu gatunków zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej (Dz. U. z 2010 r. Nr 056, poz. 344),
6. dyrektywa Rady 2008/120/WE z dnia 18 grudnia 2008 r. ustanawiającej minimalne normy ochrony świń (Dz. Urz. UEL 47 z 18.02.2009, str. 5),
7. rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 grudnia 2016 r. w sprawie maksymalnej ilości żywności zbywanej w ramach rolniczego handlu detalicznego oraz zakresu i sposobu jej dokumentowania (Dz. U. poz. 2159),
8. rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 marca 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków uznania działalności marginalnej, lokalnej i ograniczonej (Dz. U. z 2016 r., poz. 451),
9. rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 20 grudnia 2019 r. w sprawie niektórych wymagań weterynaryjnych, jakie powinny być spełnione przy produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego w rzeźniach o małej zdolności produkcyjnej, położonych na terenie gospodarstw (Dz. U. z 2020 r. poz. 56), rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 maja 2010 r. w sprawie niektórych wymagań weterynaryjnych, jakie powinny być spełnione przy produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego w rzeźniach o małej zdolności produkcyjnej (Dz. U. Nr 98, poz. 630), rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 maja 2010 r. w sprawie niektórych wymagań weterynaryjnych, jakie powinny być spełnione przy produkcji produktów pochodzenia zwierzęcego w określonych zakładach o małej zdolności produkcyjnej (Dz. U. Nr 98, poz. 629), rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 27 lipca 2007 r. w sprawie ogólnych odstępstw od wymagań higienicznych w zakładach produkujących żywność tradycyjną pochodzenia zwierzęcego (Dz. U. z 2015 r. poz. 394),

10 rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2021/1374 z dnia 12 kwietnia 2021 r. zmieniające załącznik III do rozporządzenia (WE) nr 853/2004 Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego szczególne przepisy dotyczące higieny w odniesieniu do żywności pochodzenia zwierzęcego (Dz. Urz. UE L 297 z 20.08.2021, str.1),

11 ustawa z dnia 2 kwietnia 2004 r. o systemie identyfikacji i rejestracji zwierząt (Dz. U. z 2021 r. poz. 1542),

12 dyrektywy Rady 2008/71/WE z dnia 15 lipca 2008 r. w sprawie identyfikacji i rejestracji świń (Dz. Urz. UE L 213 z 08.08.2008, str. 31).